

І. В. Залізнюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: канд. філол. наук, старший викладач

Т. П. Ковальова

Лінгвопоетичні особливості зображення художнього простору у творах Франца Кафки

Простір та час є найзагальнішими формами буття, без яких воно не має дійсності визначення, не стає загальною умовою існування. Як і час, простір, що пронизує будь яке явище, є фрагментом об'єктивного світу, відіграє важливу роль у відокремленні однієї речі від іншої та у конкретизації універсальних зв'язків між речами або явищами.

У філософії простір визначають як форму буття матерії, що виражає протяжність об'єктів, їх будову із елементів та часток. Починаючи з XVII ст., у філософії постало питання про існування фізичного простору. Згодом вчені починають розрізняти складні органічні форми простору, зокрема біологічний та людський (соціальний) простір [1: 144-147].

Дискусії у сфері літературознавства тривають протягом багатьох десятиліть, але інтерес до проблеми не тільки не згасає, а й зростає з кожним роком, адже "художній час та художній простір – найважливіші характеристики художнього образу, які організовують композицію твору і забезпечують його сприйняття як цілісної та самобутньої художньої дійсності" [2: 234].

Фундаментальними стали студії таких видатних вчених, як М. Бахтін (йому належить термін "хронотоп" – часопростір, або

часово-просторова організація картини світу в літературі), В. Шкловський, О. Чичерін, А. Гуревич, Д. Ліхачов.

Об'єктом нашого дослідження виступає зображення художнього простору у творах визначного письменника ХХ ст. Франца Кафки, чия творчість значною мірою вплинула на шляхи світового художнього пошуку. Разом з іншими модерністами Ф. Кафка йде шляхом створення власної картини світу. Він далекий від реалістичного зображення ідейних, теоретичних, психологічних взаємозв'язків світу, що його оточує. Письменник йде традиційним для модерністів шляхом – він пише заради авторського самовираження, створюючи світ з уламків того, що донедавна визнавалося об'єктивною картиною реальності [3: 256-260].

У романах Ф. Кафки простір є вираженням суб'єктивного пізнання та засобом змалювання переживань персонажа. Художній простір зображується через призму сприйняття героя і стає не тільки місцем та носієм дії, а й втіленням психологічного стану персонажа.

Характерними мовними ознаками зображення простору у творах Ф. Кафки є:

1. Посилений інтерес до зображення об'єктів неживої природи, серед яких такі мікроелементи топосу як *пори́г, сходи, двері, вікна й лі́жко* відіграють особливу функціональну роль. Пори́г, наприклад, позначає не лише фізичне розмежування простору, а й відтворює протиставлення героя та його антагоніста. Двері уособлюють перешкоду, яка заважає йому рухатись вперед до поставленої мети.

2. Використання чуттєвих властивостей матеріальних речей, як то: *колір, світло, звук, температура*, не тільки для наочного зображення простору, але й для вираження ідейного змісту твору. Так, взаємини між людьми, що відчують неприязнь один до одного, позначаються в творах письменника через зображення задухи і спеки, а відчуження між героями – гіперболізовано через крижаний холод.

3. Обмежена колористична палітра зображення художнього простору. Ф. Кафка не схильний творити багатобарвний світ, тому хроматична гама кольорів з'являється в описах вкрай рідко. У творах переважає ахроматичний спектр, а саме чорний, білий, сірий кольори та їх відтінки. Використання таких колористичних

епітетів спрямовує опис художнього простору на відображення психологічного стану героя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Горак Г. І. Філософія. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 144-147.
2. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. – М.: Худож. лит., 1975. – С. 234.
3. Відомі літератори ХХ століття. – К., Ленвіт, 1999. – С. 256-260.